Valiokunnan lausunto HaVL 18/2018 vp– U 33/2018 vp

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ja direktiiviksi (lainvalvontaviranomaisen rajat ylittävä pääsy sähköiseen todistusaineistoon)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ja direktiiviksi (lainvalvontaviranomaisen rajat ylittävä pääsy sähköiseen todistusaineistoon) (U 33/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Lauri Rautio, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Hannele Taavila, sisäministeriö
- valtionsyyttäjä Tuuli Eerolainen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- rikostarkastaja Heidi Björk, keskusrikospoliisi
- poliisitarkastaja Kimmo Ulkuniemi, Poliisihallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Helsingin käräjäoikeus
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Tulli
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Teknologiateollisuus ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio on 17 päivänä huhtikuuta 2018 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosoikeudellisissa asioissa koskevista eurooppalai-

sista esittämis- ja säilyttämismääräyksistä (COM(2018) 225 final). Ehdotus on osa komission samana päivänä hyväksymiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on toteuttaa toimenpiteitä terroristien ja muiden rikollisten toimintatapojen ja -tilan rajoittamiseksi. Ehdotuksen kanssa samanaikaisesti on annettu ehdotus direktiiviksi yhdenmukaisista säännöistä laillisten edustajien nimeämiseksi todistusaineiston keräämistä varten rikosoikeudellisissa menettelyissä (COM(2018) 226 final).

Asetusehdotuksessa säännellään, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion lainvalvontaviranomainen voi velvoittaa Euroopan unionin alueella palveluita tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä. Kysymys voisi olla esimerkiksi sähköpostia koskevista sisältö- tai lähetystiedoista. Ehdotuksella ei ole tarkoitettu vaikutettavan jäsenvaltioiden sisäisiin menettelyihin, joissa on kysymys lainvalvontaviranomaisen oikeuksista velvoittaa samassa jäsenvaltiossa toimivaa palveluntarjoajaa luovuttamaan tietoja. Direktiiviehdotuksessa säännellään palveluntarjoajien laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämisen helpottamiseksi rikosasioissa.

Ehdotuksia on edeltänyt suhteellisen pitkä valmistelu Euroopan unionissa. Asiasta Euroopan unionin neuvoston työryhmissä käytyjen keskustelujen jälkeen oikeus- ja sisäasioiden neuvosto hyväksyi 9.6.2016 päätelmät rikosoikeuden käytön parantamisesta verkkoavaruudessa. Päätelmien mukaan yhteistyötä palveluntarjoajien kanssa oli parannettava ja komission oli muutenkin yhdessä jäsenvaltioiden ja tarvittaessa kolmansien valtioiden kanssa harkittava lisätoimenpiteitä tarkoituksessa turvata ja saada sähköisiä todisteita tehokkaammin.

Euroopan parlamentin (EP) 3.10.2017 hyväksytyssä kyberrikollisuuden torjuntaa koskevassa päätöslauselmassa EP muun ohessa katsoi, että tulisi laatia rikosoikeudellisia toimia kybertoimintaympäristössä koskeva yhteinen eurooppalainen toimintamalli, joka muun ohessa helpottaisi sähköisen todistusaineiston hankkimista rikosoikeudellisia menettelyjä varten. Samalla EP kehotti komissiota esittämään sähköistä todistusaineistoa koskevan eurooppalaisen oikeudellisen kehyksen, johon sisältyisi yhdenmukaistetut säännöt, joilla määritettäisiin palveluntarjoajan asema. Vuonna 2017 on lisäksi järjestetty rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon useita komission asiantuntijakokouksia, jonne on kutsuttu edustajat jäsenvaltioista ja joissa on kartoitettu jäsenvaltioiden näkemyksiä mahdollisista lainsäädäntötoimista aihepiiriin liittyen.

Ehdotuksia on käsitelty ensimmäisen kerran neuvoston työryhmässä 27.4.2018 ja tämän jälkeen 7.—8. ja 29.—30.5.2018 järjestetyissä työryhmäkokouksissa. Käsittelyssä jäsenvaltiot ovat ilmaisseet vasta alustavia ja yleisiä kantojaan sekä esittäneet paljon kysymyksiä koskien erityisesti asetusehdotuksen sisältöä. Jäsenvaltioiden enemmistö on suhtautunut ehdotuksiin positiivisesti, mutta yleisesti on korostettu, että ehdotuksia pitää vielä tarkastella huolellisesti.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ehdotusten tavoitteisiin. Teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin. On tärkeää jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa. Ehdotuksissa on kuitenkin huolehdittava myös henkilötietojen

suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Valtioneuvosto on ennakkovaikuttamisessa pyrkinyt vaikuttamaan ehdotukseen sen suuntaisesti, että velvoittavien menettelyjen osalta olisi keskitytty suoran yhteydenpidon menettelyjen luomiseen koskien nimenomaan tilaajatietoja (subscriber data), jotka eivät liikennetietojen (traffic data) ja sisältötietojen (content data) tavoin koske luottamuksellista viestintää ja jotka ovat nykyään kansainvälisessä yhteistyössä selvästi eniten pyydettyjä tietoja. Kannalle ei kuitenkaan ole saatu merkittävää tukea muilta jäsenvaltioilta. Valtioneuvosto katsoo, että asetuksessa joka tapauksessa tulee huomioida eri tietoluokkien erilainen asema muun muassa luottamuksellisen viestinnän suojan kannalta ja erityisesti tilaajatietoihin ehdotuksessa rinnastettujen kirjautumistietojen (access data) määritelmää tulee vielä selvittää muun muassa siltä kannalta, mikä kansallisesti on näiden asema suhteessa tilaajatietoihin. Neuvotteluissa tulee tässä yhteydessä pyrkiä varmistamaan, että lainvalvontaviranomaisten mahdollisuutta saada asetuksessa tarkoitettua tietoa ei rajoiteta nykyisestä. On huolehdittava myös siitä, että puuttuminen yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan rajoittuu vain välttämättömään.

Valtioneuvosto toteaa, että ehdotuksessa palveluntarjoajille on ehdotettu varsin laajaa vastuuta oikeudellisesta harkinnasta. Valtioneuvosto arvioi tämän johdosta olevan perusteltua, että suorassakin yhteydenpidossa lainvalvontaviranomaisen ja palveluntarjoajan välillä on rooli myös sen jäsenvaltion viranomaisilla, jossa toimivalta palveluntarjoajalta tietoja pyydetään. Kyseisen jäsenvaltion viranomaisilla tulisi tällaisissa tilanteissa olla myös mahdollisuus riitauttaa siellä toimivan palveluntarjoajan saama määräys ja mahdollisuus lainsäädäntönsä huomioon ottaen vaikuttaa siihen, voiko tietoa hankkiva valtio käyttää tietoa rikosprosessissa. Valtioneuvosto pitää keskeisenä, että ehdotusten perusteella ei synny tilannetta, jossa kynnys tietyn tutkintatoimen käytölle jäsenvaltiossa olisi erilainen valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa kuin valtion sisällä tapahtuvassa rikostutkinnassa. Edellä mainitut kysymykset korostuvat erityisesti muiden tietoluokkien kuin tilaajatietojen osalta. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota, että ehdotetun sääntelyn ei tulisi johtaa siihen, että toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisilla olisi mahdollisuus saada suomalaisten yksityiselämän ja viestinnän luottamuksellisuuden piiriin kuuluvia tietoja silloin, kun se ei ole Suomen perustuslain mukaan sallittua.

Valtioneuvosto arvioi neuvotteluissa ehdotukseen lisättäväksi ehdotetun suoran pääsyn sääntelyn osalta, että suoraa pääsyä koskeva sääntely on kokonaisuutena varsin haastava sääntelyalue ja tätä koskevan sääntelyn lisäämiseen asetukseen liittyy monia avoinna olevia kysymyksiä, joita tulee vielä arvioida. Yksi näistä on kysymys siitä, mahdollistaako valittu oikeusperusta suoran pääsyn sääntelyn. Valtioneuvosto kuitenkin suhtautuu avoimesti siihen, että oikeusperustan tämän mahdollistaessa ainakin huolellisesti harkittaisiin myös niin sanottua suoraa pääsyä koskevien tilanteiden sääntelyä, koska nykyään tätä koskeva menettely on EU-tasolla sääntelemättä. Suora pääsy voisi mahdollisesti tulla kysymykseen tietyissä tarkkaan määritellyissä tapauksissa, joissa turvautuminen muuhun oikeusapuyhteistyöhön ei ole mahdollista. Täsmällisten kriteerien tultua määritetyiksi tällainen rajat ylittävä tiedonhankinta voitaisiin sallia kansallista lainsäädäntöä ja kansallisia menettelytapoja noudattaen, tiedonhankinnan kohdevaltiota toiminnasta notifioiden ja tiedonhankinnan kohteiden oikeusturvasta huolehtien.

Valtioneuvosto arvioi neuvotteluissa ehdotukseen lisättäväksi ehdotetun reaaliaikaisen tiedonhankinnan sääntelyn osalta, että käytettävissä olevien tietojen perusteella ei ole täysin selvää, mitä reaaliaikaisen tiedonhankinnan muotoja soveltamisalan laajentaminen koskisi. Esimerkiksi reaaliaikaista telekuuntelua koskevan sääntelyn sisällyttäminen asetukseen edellyttäisi valtioneuvoston mukaan joka tapauksessa vielä perusteellista pohdintaa muun ohessa siitä, miten hyvin tätä toimintaa koskevat säännökset soveltuisivat asetukseen, jossa on ollut tarkoituksena keskittyä jo tallennetun tiedon hankintaan palveluntarjoajilta. Jos soveltamisalaa tältä osin laajennettaisiin, tulisi tarkastella huolellisesti tästä aiheutuvia lisätarpeita muun muassa oikeusturvatakeisiin liittyen. Valtioneuvosto arvioi kokonaisuutena, että mainittujen vielä avoinna olevien kysymysten vuoksi reaaliaikaisen telekuuntelun sisällyttämiseen asetukseen ei vielä tässä vaiheessa voida ottaa lopullista kantaa, vaan asiaan tulee palata siinä vaiheessa, jos ehdotusta on tältä osin tarkoitus muuttaa.

Valtioneuvosto katsoo kokonaisuutena, että ehdotuksissa on vielä useita merkittäviä esimerkiksi soveltamisalaan, määräyksiä vastaanottavien yritysten oikeudelliseen asemaan ja yritysten oikeussuojaan liittyviä kohtia, joiden sisältöä on vielä tarkemmin selvitettävä neuvotteluissa. Myös ehdotuksista aiheutuviin taloudellisiin vaikutuksiin pitää vielä kiinnittää huomiota sisällön tarkentuessa. Lisäksi neuvotteluissa tulee varmistaa, että määräyksiin vastaamiselle asetetut aikarajat ovat ehdotusten lopullinen sisältö huomioon ottaen realistisia ja että määräyksiä vastaanottavilla yrityksillä on tosiasiallinen mahdollisuus toimia siten, että ne välttävät asetusehdotuksessa asetuksen vastaisesta toiminnasta edellytetyt seuraamukset.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio on 17.4.2018 antanut ehdotukset asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosoikeudellisissa asioissa koskevista eurooppalaisista esittämis- ja säilyttämismääräyksistä (COM(2018) 225 final) sekä direktiiviksi yhdenmukaisista säännöistä laillisten edustajien nimeämiseksi todistusaineiston keräämistä varten rikosoikeudellisissa menettelyissä (COM(2018) 226 final).

Ehdotuksilla pyritään tehostamaan ja nopeuttamaan rajat ylittävissä tilanteissa lainvalvontaviranomaisten pääsyä sähköiseen todistusaineistoon, kuten sähköpostitietoihin tai pilvipalveluihin tallennettuihin tietoihin. Asetusehdotuksen mukainen rajat ylittävä tiedonhankinta perustuu nykyisin eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin (2014/41/EU) täytäntöönpanolainsäädäntöön ja muihin säännöksiin kansainvälisestä rikosoikeusavusta. Hallintovaliokunta on eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä (HaVL 12/2017 vp — HE 29/2017 vp) pitänyt keskeisenä tehostaa ja nopeuttaa todisteiden hankintaa toisesta jäsenvaltiosta. Erityisen tärkeää tämä on rajat ylittävän rikollisuuden selvittämisessä.

Ehdotetussa asetuksessa säännellään, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion lainvalvontaviranomainen voi suoraan velvoittaa palveluita EU:n alueella tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä. Ehdotuksella ei saadun selvityksen mukaan ole tarkoitus vaikuttaa jäsenvaltioiden sisäisiin menettelyihin. Direktiiviehdotuksessa puolestaan säännellään palveluntarjoajien laillisten edustajien

nimittämistä, jotta näille edustajille voitaisiin toimittaa todistusaineiston toimittamista koskevia pyyntöjä ja määräyksiä.

Asetusehdotuksessa tarkoitetut palvelut kattavat EU-lainsäädännössä tarkemmin määritellyt sähköisten yhteyksien palvelut, tietoyhteiskuntapalvelut ja verkkotunnuspalvelut. Esittämis- ja säilyttämismääräys voidaan esittää vain rikosoikeudellista menettelyä varten, sekä oikeudenkäyntivaiheessa että tätä edeltävässä esitutkintavaiheessa. Määräys voidaan esittää palveluntarjoajalle riippumatta siitä, missä kyseiset tiedot sijaitsevat.

Valiokunta toteaa, että teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi rikosten selvittämismahdollisuuksiin. Sähköisellä todistusaineistolla on nykyisin keskeinen merkitys rikosoikeudellisissa menettelyissä. Käsiteltävänä olevien ehdotusten tavoitteena on varmistaa, että poliisi- ja oikeusviranomaiset saavat nykyistä helpommin ja nopeammin terroristeja ja muita rikollisia koskevassa tutkinnassa, syytteeseen asettamisessa ja tuomitsemisessa tarvittavaa sähköistä todistusaineistoa. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin ehdotusten tavoitteita kannatettavina.

Rikostutkinnassa käytettävä sähköinen todistusaineisto on usein johonkin toiseen valtioon sijoittautuneen palveluntarjoajan hallussa. Todistusaineiston hankinta esitutkintaa varten vaatii näissä tilanteissa nykyisin yleensä oikeusapumenettelyn käyttämistä. Nykyinen oikeusapumenettely on saadun selvityksen mukaan osoittautunut käytännössä liian hitaaksi. Jos pyyntöä sähköisen todistusaineiston hankkimiseksi ei saada tehtyä riittävän ajoissa, riskinä on, että todistusaineisto hävitetään. Kansallisella lainsäädännöllä ei voida vaikuttaa ulkomailla toimiviin palveluntarjoajiin todistusaineiston hankkimiseksi. Ehdotetuilla muutoksilla yhdenmukaistetaan sähköisen todistusaineiston hankintaa koskevaa sääntelyä EU:ssa. Valiokunta pitää myönteisenä, että esitutkinnan kokonaiskeston arvioidaan muutosten johdosta lyhentyvän.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että asetusehdotuksella vastavuoroisen tunnustamisen periaate laajenee oikeusviranomaisista yksityisiin palveluntarjoajiin. Palveluntarjoajille ehdotetaan varsin laajaa vastuuta oikeudellisesta harkinnasta. Tämän vuoksi valiokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston kannassa esitettyä näkemystä siitä, että suorassakin yhteydenpidossa lainvalvontaviranomaisen ja palveluntarjoajan välillä on rooli myös sen jäsenvaltion viranomaisilla, jossa toimivalta palveluntarjoajalta tietoja pyydetään. Tämä edellyttää, että tämän jäsenvaltion viranomaiset saavat tiedon määräyksistä ja voivat oman lainsäädäntönsä huomioon ottaen vaikuttaa siihen, voiko tietoa hankkiva jäsenvaltio käyttää tietoa rikosprosessissa.

Tässä yhteydessä on erityisen tärkeää huolehtia myös siitä, ettei ehdotettu sääntely johda siihen, että toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisella on mahdollisuus saada asetuksen soveltamisalaan kuuluvia, suomalaisten yksityiselämän ja viestinnän luottamuksellisuuden piiriin kuuluvia tietoja palveluntarjoajalta tehokkaammin kuin kansallisella viranomaisella valtion sisällä tapahtuvassa rikostutkinnassa. Tällainen tilanne olisi henkilötietojen suojan kannalta kestämätön.

Asetusehdotuksessa tarkoitettu sähköinen todistusaineisto voi olla tilaajatietoa, kirjautumistietoa, liikennetietoa tai sisältötietoa. Valiokunta pitää perusteltuna, että näitä tietoluokkia säännellään asetuksessa eri tavoin johtuen niiden erilaisista vaikutuksista perusoikeuksiin. Ehdotuksen mukaan eurooppalaisen esittämismääräyksen voi liikenne- ja sisältötietojen osalta esittää vain

toimivaltainen tuomari, tuomioistuin tai tutkintatuomari. Jos määräyksen esittää jokin muu kansallisesti toimivaltainen viranomainen, yhden edellä mainituista viranomaisista tulee vahvistaa määräys. Tilaaja- ja kirjautumistietojen osalta esittämismääräyksen sekä kaikkien tietoluokkien osalta eurooppalaisen säilyttämismääräyksen voi esittää tai vahvistaa myös toimivaltainen syyttäjä.

Tilaaja- ja kirjautumistiedot ovat saadun selvityksen mukaan esitutkinnassa selvästi eniten kansainvälisessä yhteistyössä pyydettyjä tietoja. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on pidetty operatiivisen toiminnan nopeuden ja tehokkuuden turvaamiseksi tärkeänä, että lainvalvontaviranomainen voisi antaa esittämis- ja säilyttämismääräyksen tilaaja- ja kirjautumistietojen osalta palveluntarjoajalle suoraan ilman syyttäjän vahvistusta. Valiokunta pitää tärkeänä, että tätä mahdollisuutta vielä selvitetään jatkoneuvotteluissa.

Liikenne- ja sisältötietoja koskeva esittämismääräys voidaan antaa vain, jos kyseessä olevasta rikoksesta voitaisiin tuomita määräyksen antavassa jäsenvaltiossa vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen tai jos kyseessä on asetusehdotuksen 5 artiklassa mainittu muu rikos. Valiokunta toteaa saamaansa selvitykseen viitaten, että mainittu kolmen vuoden rangaistusmaksimi kattaa eri jäsenvaltioissa ankaruudeltaan varsin eri tyyppisiä rikoksia. Valiokunta pitääkin tarpeellisena, että esittämismääräyksen antamisedellytyksiä tarkastellaan tästä näkökulmasta vielä uudestaan asetusehdotuksen jatkokäsittelyssä.

Saadun selvityksen mukaan asetusehdotuksen työryhmäkäsittelyssä on noussut esiin asetuksen soveltamisalan laajentaminen siten, että sääntely kattaisi myös tietojen suoraa rajat ylittävää hankkimista lainvalvontaviranomaisen käytössä olevalta tekniseltä laitteelta koskevat tilanteet (ns. suora pääsy) ja reaaliaikaisen tiedonhankinnan muotoja. Viimeksi mainituista on ollut esillä ainakin reaaliaikainen telekuuntelu. Vaikka ehdotettu soveltamisalan laajentaminen edellyttää vielä perusteellista harkintaa, valiokunta pitää tarpeellisena, että asiaa selvitetään tarkemmin ainakin siltä osin, salliiko ehdotettu oikeusperusta soveltamisalan laajentamisen ehdotetulla tavalla. Samalla valiokunta pitää tarpeellisena selvittää, voisiko asetusta ainakin tilaaja- ja pääsytietojen osalta soveltaa myös ns. tiedusteluvaiheeseen. Tietojen nopea saaminen lainvalvontaviranomaisten käyttöön voi tiedusteluvaiheessa olla rikosten paljastamiseksi ja estämiseksi jopa tärkeämpää kuin rikosten selvittämisvaiheessa. Neuvoston oikeuspalvelun lausunto selkeyttäisi tilannetta oikeusperustan osalta.

Valiokunta tähdentää valioneuvoston tavoin, että ehdotusten jatkovalmistelussa on huolehdittava henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta. Samalla on pyrittävä varmistamaan, että lainvalvontaviranomaisten mahdollisuutta saada asetuksessa tarkoitettua tietoa ei rajoiteta nykyisestä.

Ehdotetulla asetuksella on saadun selvityksen mukaan merkitystä useiden kansallisen lain säännösten kannalta. Asetusehdotuksen kannalta kansallisesti merkittävää sääntelyä sisältyy ainakin sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin (917/2014), pakkokeinolakiin (806/2011), poliisilakiin (872/2011), rikostorjunnasta Tullissa annettuun lakiin (623/2015) ja rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annettuun lakiin (430/2017).

Valiokunnan lausunto HaVL 18/2018 vp

Suomeen sijoittautuneille palveluntarjoajille osoitetut tietopyynnöt toimitetaan nykyisin täytäntöön pantaviksi keskusrikospoliisiin, jota tietopyynnöt työllistävät merkittävästi. Ehdotusten arvioidaan vaikuttavan jossain määrin vähentävästi poliisin kansainvälisen tiedonvaihdon resurssitarpeeseen, kun poliisille saapuvien tietopyyntöjen määrä pienenee. Toisaalta palveluntarjoajille tulee ehdotusten johdosta uudenlaisia tehtäviä, jotka aiheuttavat kustannuksia ja hallinnollista taakkaa. Valiokunta toteaa, että ehdotuksissa on useita kohtia, joiden sisältöä on vielä tarkemmin selvitettävä jatkoneuvotteluissa. Ehdotusten vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin, kun ehdotusten sisällöstä saadaan lisätietoa asian käsittelyn edetessä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 26.6.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Kari Kulmala sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tapani Tölli kesk
varajäsen Ilkka Kantola sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo